

Notat: Ny portalløsning for universitetsmuseenes kulturhistoriske samlinger

Av: Wenche Brun, Monica Kristin Hansen, Tanja Larssen, Susan Matland 20.05.2020

Bakgrunn

Universitetsmuseenes portal for kulturhistoriske samlinger, Unimus.no, står ovenfor en rekke utfordringer. Disse kan i korte trekk sies å henge sammen med utdatert operativsystem, bruk av FLASH-teknologi for flere applikasjoner (Arkeologiportalen, Kulturvitenskap, TMU, Kulturdieda, TMU, Mynt og medaljer) som ble utviklet i 2008/2009, og manglende oppdatering av samlingsdata (Kultursøk TMU). USIT har signalisert at support for FLASH vil avsluttes ved årsskiftet 2020/2021 (31. desember), og at domenet www.unimus.no mangler sertifikat for sikker tilgang (https://) etter november 2020. Samlet betyr dette at det vil kreve oppdateringer av operativsystem, samt utvikling av nye løsninger for at universitetsmuseenes kulturhistoriske samlinger fortsatt skal kunne presenteres i en felles portalløsning.

På MUSIT-seminaret (høsten 2018) ble det besluttet at koordineringsgruppene skulle diskutere saken ved museene for å finne en løsning på dette i løpet av 2019. Under FKG-møtet 20.-21. november 2019 ble det besluttet å undersøke andre løsninger, og at Samlinger på nett / Collections online kunne være en mulighet for å lage et felles system.

Oppdatering og videreutvikling av portalløsningen Unimus har vært diskutert ved museene jevnlig, og har utløst behov for avklaringer rundt MUSITs roller, og en begreps- og ansvarsavklaring i forhold til formidling og tilgjengeliggjøring av samlingsdata. I forbindelse med oppfølging av rapporten «Evaluering av universitetsmuseenes IT-organisasjon MUSIT» fra juni 2019 ble det 15. oktober gjennomført et møte mellom MUSITs styre og museumsdirektørene hvor tilgjengeliggjøring og formidling ble diskutert. Basert på diskusjonen ble høringsnotatet «*Vurdering av forholdet mellom tilgjengeliggjøring og formidling, og tekniske konsekvenser*» sendt ut til Universitetsmuseene med høringsfrist 21. februar 2020. Notatet gir en presisering av MUSIT sin strategi og føringer på området. Innspill fra museene ble behandlet på styremøte den 1. april med følgende punkter som ble lagt frem på Eiermøte den 30. april og vedtatt:

- Styret er av den oppfatning at formidling til offentligheten ikke er en del av MUSIT sitt mandat.
- Styret anbefaler ikke at det brukes ressurser på vedlikehold og oppgradering av Unimusportalen, eller Unimusportal 2.
- Styret anbefaler universitetene, i fellesskap, om å foreslå en løsning, gjerne med kombinasjoner av ulike tilnærminger mellom museene for hvordan de ønsker å gjøre materiale tilgjengelig på en mest kostand effektiv måte.
- Styret oppfordre museene til å gjennomføre det avlyst møtet som skulle ha funnet sted den 30. mars vedrørende muligheten for å bruke Collections On Line.

I saksdokumentet fra styremøte 1. april 2020 understreker styret at vedlikehold og videreutvikling av en portal som Unimus trenger kontinuerlig vedlikehold, og at MUSIT innenfor dagens økonomiske rammer mangler nødvendige ressurser for utvikling, drift og forvaltning av en slik portal. Det anbefales at Universitetsmuseene overtar dette ansvaret og etablerer en ny felles publiseringsløsning som eget prosjekt finansiert utenfor dagens rammer i MUSIT. (<https://wiki.uio.no/usit/musit/index.php/Styredokument>).

Felles koordineringsgruppe (22. april 2020) signaliserte at museene med kulturhistoriske samlinger ønsker felles portalløsninger med et minimum felles løsninger for tilsvarende typer av samlinger, noe som gjenspeiler museenes høringsssvar til MUSITs styre. Det var bred enighet i felles

MUSIT - Universitetsmuseenes IT-organisasjon

koordineringsgruppe om å satse på en felles løsning for de kulturhistoriske samlingene siden de naturhistoriske museene presenterer sine samlinger via bla. Artskart, og GBiF.

Felles koordineringsgruppe nedsatte en arbeidsgruppe: Wenche Brun (AM, UiS), Monica Kristin Hansen (leder koordineringsgruppe – kultur) Tanja Larssen (UM, UiT), og Susan Matland (daglig leder MUSIT), som fikk ansvar for å undersøke ulike alternative portalløsninger for de kulturhistoriske samlingene.

Arbeidsgruppen har sett på tre alternative samlingsportaler for kulturhistorie; Samlinger på nett/ Collections online, DigitaltMuseum, samt en ny portalløsning – utviklet av eksterne aktører. Notatet presenterer det vi anser som de mest aktuelle løsningene, med fokus på muligheten for fellesløsninger.

1. Samlinger på nett/Collections online¹

Portalen Samlinger på nett/Collections online ble etablert ved NTNU Vitenskapsmuseet (VM) i 2016-2017. Bakgrunnen var ønske om å tilgjengeliggjøre samlingene på et annet nivå enn visningsportalene fra Unimus. Samlinger på nett/Collections online gjør dette gjennom å tilby informasjon på en engelskspråklig plattform, gi mulighet for brukerne til å lage egne utvalg/samlinger/album av materiale, gi brukerne nye og forbedrede muligheter til å dele og eksportere materiale, samt unngå Flash-baserte løsninger.

Vitenskapsmuseet ønsket å presentere Collections online/Samlinger på nett for de andre universitetsmuseene under et møte på Gardermoen 30. mars i år. På grunn av koronaepidemien ble dette møtet avlyst. I forbindelse med avlysning av det planlagte møte sendte VM ut et notat (email datert 10.03.2020) til de andre universitetsmuseene om status og veien videre for Samlinger på nett/Collections online.

Vitenskapsmuseet har gjort en betydelig jobb med å lage en lokal løsning for de fagfeltene de har prioritert. Dersom museene går for denne løsningen vil en kunne spare en del utviklingsarbeid, og samtidig dra nytte av det arbeidet som er gjort med klassifisering og oversettelser. Det vil samtidig kreve et arbeid med datakvaliteten, på linje med det Vitenskapsmuseet har gjort, samtidig som museene må minimere nye funksjoner og endringer i løsningen (en må forholde seg til de løsningene som er utviklet til nå og eventuelt bygge på disse).

Drift, utvikling og infrastruktur tjenester på Unimus kjøpes i dag inn av museene (MUSIT) fra USIT. For Samlinger på nett/Collections online er utvikling kjøpt inn fra Bouvet og Experis, mens drift og infrastruktur benytter interne IT-ressurser. Data høstes fra MUSIT. Ved å ta i bruk Samlinger på nett, må de aktuelle museene sannsynligvis kjøpe inn samme tjeneste som VM fra Bouvet/Experis eller andre el. for å få utført nødvendig arbeid mht implementering. Drift og infrastruktur kan også kjøpes inn fra Bouvet/Experis el., eller andre.

Ønsker museene å bruke Samlinger på nett/Collections online som en fellesløsning kan man eventuelt etablere et samarbeid for å dele på utgiftene til drift og videre utvikling. Museene må uansett sørge for servere/tjenere (virtuelle eller fysiske) hvor tjenesten kjøres enkeltvis eller i fellesskap, i tillegg til en Samlinger på nett/Collections online-tjeneste for egne data. Tjenesten kan eksempelvis kjøres på et eget domene (fellesløsning), eller enkeltvis under museenes eksisterende domene (individuell løsning), men begge alternativene krever servere for å kjøre tjenesten.

2. DigitaltMuseum²

DigitaltMuseum er en felles formidlingsløsning for fotografier, gjenstander og kunst for norske og svenske kunst- og kulturhistoriske museer. Få naturhistoriske samlinger er med i løsningen.

¹ <https://collections.vm.ntnu.no/>

² <https://digitaltmuseum.no/>

MUSIT - Universitetsmuseenes IT-organisasjon

DigitaltMuseum er utviklet og drives av Kultur IT, og er støttet av Norsk kulturråd. Hoveddelen av materialet publisert på DigitaltMuseum er hentet fra samlingsforvaltningssystemet Primus, men løsningen inneholder også samlinger publisert fra andre systemer. Det er viktig å presisere at en deltakelse i DigitaltMuseum ikke forutsetter at universitetsmuseene tar i bruk Primus. Museene vil kun inngå i samarbeidet om portalen DigitaltMuseum.

DigitaltMuseum er per nå en mindre spesifisert tjeneste enn Samlinger på nett/Collections online. Mer detaljert informasjon om utviklingskostnader, muligheter og begrensninger vil kreve mer tid til dialog mellom museene og DigitaltMuseum.

DigitaltMuseum finansieres som et «spleiselag» mellom musene som benytter løsningen. Utgiftene blir forsøkt delt rettferdig mellom store og små museer, og museer betaler ikke for tjenester de ikke bruker selv. Kultur IT har signalisert at de ønsker et samarbeid med Universitetsmuseene om portalløsninger, og understreker fordelene med å tilgjengeliggjøre flest mulig kulturhistoriske samlinger samlet i en felles løsning. Det kan dessuten være aktuelt med egen portalinngang/eget domene for universitetsmuseenes samlinger, (i tillegg til at samlingene vil være tilgjengelig på DigitaltMuseum med de øvrige samlingene).

En eventuell DigitaltMuseum-løsning vil sannsynligvis kunne implementere samlingstyper som etnografi, nyere tids kulturhistoriske samlinger, og fotografier relativt greit i den eksisterende publiseringsløsningen. Samtidig må det kunne forventes at andre samlinger som eksempelvis arkeologi vil kreve et mer krevende utviklingsløp opp mot det som Vitenskapsmuseet har gjennomført i arbeidet med Samlinger på nett/Collections online.

DigitaltMuseum vil sannsynligvis kunne tilpasses samlinger som Samlinger på nett/Collections online ikke har i sin løsning. DigitaltMuseum har foreslått en stegvis utvikling av tjenester, og en gradvis overføre samlinger/data, der en starter med de samlingene som vil kreve mindre tilpassing/nyutvikling (nyere kulturhistorie/etnografi), samtidig som man arbeider med å utvikle løsninger for samlinger som kan kreve mer tilpassing (arkeologi).

DigitaltMuseum har, gjennom KulturIT, en eksisterende infrastruktur- og driftstjeneste som ifølge dem selv er under stadig videreutvikling.³ DigitaltMuseum er ikke drevet av en enkeltinstitusjon og har betydelig erfaring med sammenslutning av institusjoner. Vedlikehold og oppgraderinger vil komme alle institusjonene til gode, uten at alle må være involvert i utviklingsprosessen.

Norvegiana/Europeana

Kulturrådet legger ned Norvegiana i løpet av 2019. Funksjoner og ansvar for Norvegiana som Kulturrådet hadde vil da legges til DigitaltMuseum. Dette vil innebære at eksport av samlingsdata til Europeana vil gå gjennom DigitaltMuseum. Museer som ikke har sine samlingsdata tilgjengelig i DigitaltMuseum må selv inngå avtale om eksport direkte med Europeana hvis de fortsatt ønsker å levere data til Europeana. Europeana har signalisert at de foretrekker en felles instans som leverer data til dem.

3. Ny portalløsning

Universitetsmuseene (eventuelt med unntak av Vitenskapsmuseet) kan gå sammen om å kjøpe inn utvikling- samt drift og infrastrukturtenester fra en ekstern leverandør.

USIT ble spurt om mulighet for å ta på seg arbeidet med oppgradering av de systemer som er på FLASH (Arkeologiportalen, Kulturvitenskap, TMU, Kulturdieda, TMU, og Mynt og medaljer), og videreføre Unimus slik det er nå. Tilbakemelding var at Unimus ikke kan oppgraderes, men derimot må utvikles på nytt med ekstern utviklingskompetanse. Dette vil medføre en offentlig utlysning.

³ DigitaltMuseum. Utviklingsplan 2017-2020 <https://digitaltmuseum.no/>

MUSIT - Universitetsmuseenes IT-organisasjon

Kostnader for videre drift av systemet (kun oppgradering av operativsystem og nødvendig programvare som f.eks. en webserver) er usikre. Drift og vedlikehold av webpubliseringsløsninger og webapplikasjoner er også ett moment som vil kreve ressurser, avhengig av mengde og funksjonalitet.

Denne løsningen, via USIT, vil medføre til at dagens utvikling stanses inntil portalløsning er ferdig utviklet. En slik løsning er heller ikke anbefalt av MUSITs styre. Utvikling, drift og infrastrukturtenester for en ny portalløsning kan kjøpes inn eksternt.

Kostnader

I alle tre overnevnt alternativ vil MUSIT levere data (data høstes fra MUSIT systemet). Ved å velge løsningen Samlinger på nett/Collections online eller ny portalløsning vil det kreves en offentlig utlysning for utvikling av portalen. Kostnader og ansvar for drift av systemet videre vil også kunne inngå i en slik utlysning. DigitaltMuseum har en eksisterende infrastruktur, organisasjon for drift av systemet samt utviklere. Hvert enkelt museum inngår egenavtale for tilgjengeliggjøring av sine data, levert av MUSIT. Museene blir samarbeidspartnere med DigitaltMuseum, det vil dermed ikke være behov for offentlig utlysning.

Oppsummering og veien videre

Det er utfordrende å sammenligne alternativene uten en mer fullstendig oversikt over hvilke kostnader, arbeidsinnsats og muligheter som ligger i de ulike løsningene. Oppsummert kan en peke på forskjeller innen tilgang på eksisterende tjeneste, plattform og driftsorganisasjon for de tre løsningene. For en helt ny portalløsning mangler i utgangspunktet både tjeneste, plattform og driftsorganisasjon. Samlinger på nett/Collections online har en eksisterende tjeneste, men mangler plattform og driftsorganisasjon (for en felles løsning). DigitaltMuseum har en plattform for å bygge tjenester og mulighet til å drifte tjenester. Om museene ikke samles om fellesløsninger for kulturhistoriske samlingsdata, men heller går for egne, adskilte løsninger, vil tilgang til data bli fragmentert. Dette vil kunne ha negative implikasjoner for forskning og forvaltning da man ikke vil kunne utføre søk og forskning på tvers av ulike museers samlingsdatabaser.

Anbefaling:

Arbeidsgruppen anbefaler at universitetsmuseene går i dialog med DigitaltMuseum for å undersøke muligheter, kostnader og vilkår ved et samarbeid om portalløsninger for universitetsmuseenes kulturhistoriske samlinger.